

TV-TOIMITTAJAN KOLMANNEN POSITION VUOROISTA VENÄJÄN TELEVISIOSSA: DIALOGIPARTIKKELIT JA INTERVENTIOT

Merja Pikkarainen, Helsingin yliopisto, Nykykielten laitos

Tässä artikkelissa käsitellään Venäjän televisiossa esitettyjen televisiohaastattelujen juontajien käyttämiä keinoja rakentaa institutionaalista rooliaan. Huomiota kiinnitetään niihin kielellisiin piirteisiin, joiden avulla tv-juontaja osoittaa, miten hän käsittelee haastateltavan sanomisia. Tarkastelun kohteena ovat kolmannen vuoron positiot. Venäläiset toimittajat käyttivät huomattavan paljon dialogipartikkeleita, joita ei normaalisti tavata institutionaalisissa vuorovaikutustilanteissa. Toimittaja voi myös esittää kysymyksen uudestaan joko samassa muodossa tai hieman muokattuna. Toimittaja myös keskeyttää haastateltavan vuoron, mikäli koki haastateltavan ajatusten harhailevan. Tutkimuksen teoreettis-metodologinen viitekehys on keskusteluanalyysi, joka korostaa keskustelun jäsentynyttä luonnetta, ja sen periaatteiden mukaan kaikki pienimmätkin yksityiskohdat voivat olla tärkeitä, eikä mitään voi jättää analyysin ulkopuolella epärelevanttina tai sattumanvaraisena (Heritage, 1996; 236). Institutionaalisella keskustelulla tarkoitetaan keskusteluanalyysissä puhetta, jonka avulla keskusteluun osallistuvat toteuttavat erityisiä institutionaalisia tehtäviä (Peräkylä, 1997: 177). Venäjän televisiossa käytettävää kieltä on tutkittu jonkin verran mutta lähinnä siitä näkökulmasta, että tv-juontaja on työssään oikeakielisyyden puolestapuhuja, jonka tehtävä on edistää venäjän kielen oikeaoppista käyttöä (Lapteva, 1990; Krivenko, 1995).

Asiasanat: Keskusteluanalyysi, institutionaalinen vuorovaikutus, televisio, venäjän kieli.

JOHDANTO

Erilaiset puheohjelmat ovat erittäin suosittuja Venäjällä, ja monet tv-ohjelmien juontajat ovat suuria julkikkusia, aivan kuten muuallakin maailmassa. Tässä artikkelissa venäläisten keskusteluohjelmien erityispiirteitä tutkitaan keskusteluanalyysin ja institutionaalisen

vuorovaikutuksen näkökulmista. Tarkoituksena on syventyä toimittajan tuottamiin kolmannen position vuoroihin ja niissä esiintyviin dialogipartikkeleihin ja interventioihin.

Venäjän kielestä on tehty vielä suhteellisen vähän keskusteluanalyyttistä tutkimusta, mutta tilanne on muuttumassa (ks. esim. Bolden, 2008). Venäjänkielinen perusteos diskurssintutkimuksen perusteista on Markarov (2003). Venäjän puhutun kielen kannalta relevanttia tutkimusta tehdään myös Helsingin yliopiston nykykielten laitoksella Venäjän kielen ja kirjallisuuden oppiaineessa (ks. esim. Protasova, 2004; Paukkeri, 2006;

Kirjoittajan yhteystiedot:
Merja Pikkarainen
Helsingin yliopisto, nykykielten laitos
PL 24, 00014 Helsingin yliopisto
Sähköposti: merja.pikkarainen@helsinki.fi

Rinne, 2006; ks. myös Paukkeri ja Rinne tässä teoksessa).

Talk show –ohjelmina voidaan pitää monenlaisia puheohjelmia, haastatteluja ja kahden tai useamman välisiä keskusteluita. Talk show voidaan nähdä hyperonyyminä, joka sisältää kaikki vuorovaikutteiset puheohjelmat. Toisaalta käsitteellä tarkoitetaan ohjelmia, jotka sisältävät todellista keskustelua, ei pelkästään haastattelua. (Nuolijärvi & Tiittula, 2000: 80.) Nuolijärvi ja Tiittula (2000: 119) huomauttavat ”Periaatteessa kuitenkin kaikista hyvinkin arkisista aiheista voidaan tehdä talk show –ohjelman teema, kunhan otsikko saadaan muotoiltua tarpeeksi huomiota herättäväksi.”

Keskusteluanalyyseissa korostetaan keskustelun jäsentymistä luonnetta. Keskusteluanalyyttisissä tutkimuksissa on osoitettu, kuinka arkivuorovaikutus perustuu perusjäsenysten varaan, joita ovat vuorottelijajäsenyys, sekvenssijäsenyys ja korjausjäsenyys (ks. esim. Hakulinen, 1997a: 16; Raevaara et al., 2001: 15). + keskusteluanalyysi nivoutuu etnometodologiseen keskusteluanalyyysiin, interaktionaaliseen sosiolingvistiikkaan ja diskurssianalyyttiseen puheaktiteoriaan (Nuolijärvi & Tiittula, 2000: 36).

Ystävien ja tuttavien välistä arkikeskustelua pidetään vuorovaikutuksen ensisijaisena muotona (ks. esim. Heritage, 1996: 234–235). Arkista keskustelua pidetään sinä vuorovaikutuksen muotona, jolla on syvintä vaikutusta ihmisen elämään. Se on sitä vuorovaikutusta, johon lapsi ensimmäisenä sosiaalistuu. Lapsi oppii miten käyttäytyä ihmisten kanssa erilaisissa arkipäivän tilanteissa, kun taas institutionaalisten tilanteiden vuorovaikutuskeinot ja kieli täytyy oppia erikseen. (Heritage, 1996: 234.)

Institutionaalisella keskustelulla tarkoitetaan keskusteluanalyyseissä puhetta, jonka avulla keskusteluun osallistuvat toteuttavat erityisiä institutionaalisia tehtäviä (Peräkylä,

1997: 177). Institutionaalinen vuorovaikutus voi tapahtua joko kasvotusten tai vaikkapa puhelimen välityksellä. Vuorovaikutus on institutionaalista, jos osanottajien institutionaaliset tai ammatilliset roolit tehdään relevantteiksi (Drew & Heritage, 1992: 3–4).

Jos institutionaalista vuorovaikutusta verrataan tarkemmin arkikeskusteluun, huomataan, että nimenomaan vuorottelijajäsenyys on selvä merkki siitä, että puhetta muokataan institutionaalisuuden palvelukseen. Arkipuheen vuorottelulle on tyypillistä, että etukäteen ei ole päätetty, kuka puhuu, milloin ja miten paljon. (Sacks, Schegloff & Jefferson, 1974: 700–701.) Arkipuheessa yleisenä oletuksena on, että puhujalla on oikeus yhteen vuoron rakenneyksikköön kerrallaan, ja rakenneyksikön rajalla on periaatteessa ensimmäinen mahdollinen siirtymätila, puhujanvaihdoskohta. Tästä mahdollisesta siirtymätilasta käytetään nimitystä *transition relevance place* (TRP; siirtymän mahdollistava kohta, SMK). Ajatus on se, että jokaisella syntaktisella rajalla käydään implisiittistä neuvottelua seuraavasta puhujasta: vaihtuuko puhuja vai jatkaako äänestäjä. (Sacks et al., 1974: 704; Hakulinen, 1997b: 42.)

Jos tarkastelun kohteeksi otetaan sekvenssirakenne, niin huomataan, että keskustelua jäsennetään peräkkäisten puheenvuorojen suhteiden kautta (Peräkylä, 1997: 181). Sekvenssijäsenyksellä tarkoitetaan vuorojen jakamista suurempiin puhetoimintojen kokonaisuuksiin. Tärkeimpiä yksiköitä ovat vierusparit. Vierusparit koostuvat kahdesta jäsenestä, etujäsenestä ja jälkijäsenestä. (Schegloff & Sacks, 1973: 295–296; Paukkeri, 2006: 42; ks. myös Heritage, 1996: 240; Tainio, 1997: 93.) Tavallisimpia vieruspareja ovat tervehtimiset ja kysymysvastausparit (Duranti, 1997: 251–252; Raevaara, 1997: 76).

Institutionaalisessa vuorovaikutuksessa voidaan tarkastella esimerkiksi sitä, miten vierusparit ja pidemmät sekvenssit rakentu-

vat. Vierusparin edelle tai jälkeen voi sijoittaa laajennuksia ja etu- ja jälkijäsenen väliin välisekvenssejä. Kaikki edellä mainitut tekijät voivat palvella toimijoiden institutionaalisten tehtävien suorittamista. Institutionaalista tehtävistä voi riippua myös se, miten puheen- vuorot vaihtuvat. (Peräkylä, 1997: 181.)

Monet institutionaaliset tapaamiset on tyyppillisesti jäsenetty vakiomallin mukaan. Keskustelun kokonaisrakenteeseen kuuluu mm. alku, tietyn aiheen käsittely ja lopetus. (Peräkylä, 1997: 181, 197–202.) Sen sijaan arkikeskusteluja ei yleensä jäsenetä näin. Keskustelu tietysti alkaa ja loppuu ja nämä kohdat yleensä muotoillaan perusvuorojen mallin mukaan. Muutoin ei voida kuitenkaan puhua siitä, että keskusteluilla olisi jokin vakiomalli, koska puhujilla on monia tapoja muotoilla puhettaan. (Drew & Heritage, 1992: 43.)

Myös televisiokeskustelu voidaan ottaa esimerkiksi institutionaalisesta tapaamisesta, jolla on usein vakiomalli. Televisiokeskustelun agendalla (myös käsikirjoitus, ennakkosuunnitelma) tarkoitetaan niitä olosuhteita, joita ohjelman tuottajat ja toimittajat itse luovat televisiokeskustelulle (Nuolijärvi & Tiittula, 2000: 135; ks. myös Bourdieu, 1999: 52). Hyvä etukäteissuunnittelu helpottaa toimittajan työtä (Nuolijärvi & Tiittula, 2000: 215; Lukina, 2003: 183). Agenda ei ole pelkästään huono asia, vaikka se saattaakin liikaa kahlita keskustelun osallistujia. Agendan avulla voidaan hahmotella keskustelun temaattista kulkua, ja se myös turvaa keskustelun etene- misen. Erityisesti keskustelun alussa hyvinkin yksityiskohtainen suunnitelma voi olla tärkeä, sillä alku saattaa olla hidas. (Nuolijärvi & Tiittula, 2000: 215; Lukina, 2003: 183.)

Televisiokeskustelut eroavat arkikeskusteluista ainakin kahdelta osin. Ensinnäkin lähetysaika on rajattu ja määritelty etukäteen ja toiseksi keskustelua esitetään kolmannelle osapuolelle. Kuten Nuolijärvi ja Tiittula (2000: 21) huomauttavat, arkikeskustelua ei

tarvitse käyttää mallina televisiokeskustelun vuorovaikutusta analysoitaessa eikä televisio- keskustelua tarvitse suhteuttaa arkikeskus- teluun. Sen sijaan täytyy pyrkiä siihen, että televisiossa tuotettu puhe analysoitaisiin sen omista lähtökohdista käsin. Televisioinstituutio keskusteluympäristönä on lähtökohdil- taan monin tavoin erilainen kuin moni muu julkinen keskustelutilanne. Mediakeskuste- luissa ei pyritä lopulliseen tulokseen, kuten esimerkiksi kompromissiin, vaan tärkeintä on keskustelun esittäminen. (Nuolijärvi & Tiittula, 2000: 17.)

Televisiokeskustelun osallistujat voidaan jakaa kahteen ryhmään: ammattilaisiin ja maallikoihin. Tässä työssä nämä kaksi ryhmää määritellään hieman eri tavalla kuin aikai- semmassa tutkimuksessa (ks. esim. Kajanne, 2001a; 2001b). Ammattilaisilla tarkoitetaan niitä osallistujia, joille tilanne on tuttu. Täs- sä tutkimuksessa keskitytään tv-toimittajiin, mutta myös esimerkiksi studioon kutsutut asiantuntijat (lääkärit, psykologit) voivat olla ammattilaisia. Maallikkokategoriaan kuulu- vat taas ne studioon kutsutut vieraat, jotka esiintyvät televisiossa harvoin. Ammatillaiset kontrolloivat yleensä vuorovaikutuksen kul- kua, voidaan puhua myös epäsymmetriasta (Peräkylä, 1997: 181–182). Vuorovaikutuk- sen epäsymmetrisyyttä analysoitaessa on otet- tava huomioon, että ammattilaiselle, kuten esimerkiksi tv-toimittajalle, kyseiset tilanteet voivat olla jokapäiväisiä, kun taas haastatelta- valle tilanne voi olla ainutkertainen (Drew & Heritage, 1992: 44–45).

AINEISTO JA MENETELMÄ

Artikkelin huomiot perustuvat pro gradu – tutkielmani (Pikkarainen, 2008) aineistoon¹ ja osaan sen tuloksista. Keskityn tässä tarkas-

¹ Osittain samaa aineistoa on käyttänyt tutkimusis- saan myös Hanna Rinne (ks. Rinne, 2006 ja Rinne tässä teoksessa).

telemaan sitä, minkä tyyppisiä kolmannen position vuoroja toimittaja tuottaa haastattelun aikana, päähuomion kiinnittyessä niissä esiintyviin dialogipartikkeleihin ja interventioihin.

Tutkimuksen aineisto koostuu kolmesta televisiohaastattelusta, jotka on esitetty Venäjän televisiossa 1990- ja 2000-luvuilla. Haastattelujen kokonaispituus on noin tunti ja viisi minuuttia. Keskustelut litteroitiin keskusteluanalyysin käytänteiden mukaisesti (Hakulinen, 1996; Seppänen, 1997; mukailten). Kyrilliset kirjaimet on translitteroitu kansallisen tavan (SFS 4900) mukaan. Esimerkkejä on hieman lyhennetty, ja poisjätetyt kohdat on ilmaistu merkinnällä [---]. Esimerkit on suomennettu mahdollisimman sanatarkasti ja keskustelun rakennetta noudattaen. Mahdolliset selvennykset on merkitty sulkuihin.

Kaikki ohjelmat ovat televisiokeskusteluja, joissa tv-toimittaja joko vetää jotain teemakeskustelua tai haastattelee vieraita. Vremetško-ohjelmassa juontaja Andrei Maksimov haastattelee Tatjana Sebentsovaa, jonka suvusta löytyy monia mielenkiintoisia kulttuurihahmoja, mm. säveltäjä Pjotr Tšaikovski.

Ohjelmassa ”Kak eto bylo” muistellaan vuoden 1952 Helsingin kesäolympialaisia, ja studioon on kutsuttu Neuvostoliiton joukkueen urheilijoita ja joukkueenjohtaja. Helsingin kesäolympialaiset olivat ensimmäiset olympialaiset, joihin Neuvostoliitto lähetti urheilijoitaan. ”Pro eto” –ohjelmassa keskustellaan invalidien seksuaalisista ongelmista. Studioon on haastateltavana nainen, joka on invalidisoitunut onnettomuudessa. Ohjelmat ovat muodoltaan melko kaavamaisia, sillä vieraita haastatellaan yksittäin ja vapaampaa keskustelua heidän välilleen ei pääse juurikaan syntymään.

Aineiston perusteella on kiinnostavaa huomioida, minkälaisia kielellisiä keinoja eri osallistujat käyttävät rooliensa muovaamisessa. Syvennyn tarkemmin toimittajan kol-

mannen position vuoroihin, toisin sanoen dialogipartikkeleihin ja interventioihin. Keskusteluanalyttisesti määriteltynä huomiota kiinnitetään sekvenssijäsennykseen ja vieruspareihin. Aikaisemmissa tutkimuksissa (ks. esim. Berg, 2003) on huomattu, että vieruspari muodostaa haastattelun sekventiaalisen muodon, johon osallistujat orientoituvat myös normatiivisesti.

TULOKSET

Aineistossa on monia mielenkiintoisia ilmiöitä, joiden perusteella voidaan sanoa, että venäläiset toimittajat käyttäytyivät hieman eri lailla länsimaisten toimittajien toimintatapoihin verrattuna. Perinteisesti on totuttu ajattelemaan, että televisiotoimittajat pyrkivät käyttäytymään siten, että he säilyttäisivät neutraliteetin suhteessa käsiteltävään asiaan (Drew & Heritage, 1992: 45–46; Clayman & Heritage, 2002: 126–127). He eivät esimerkiksi esitä kommentteja, jotka paljastaisivat heidän mielipiteensä. Voidaan myös ajatella, että reagoimatta jättäminen on itse asiassa toimittajan keino osoittaa neutraalisuuttaan ja sitä, että toimittajan sijaan sanoman varsinaisen vastaanottaja on katsoja (Clayman, 1992; Nuolijärvi & Tiittula, 2000: 155–156).

Vaikka venäläisten juontajien lukumäärä ei ole suuri (kolme juontajaa) on mielenkiintoista huomata, että kaikki he käyttivät keinoja, jotka puuttuvat tutkimusten mukaan lähes kokonaan suomen- ja englanninkielisistä ohjelmista (Berg, 2003: 71–72, Heritage, 1985: 98–99; Nuolijärvi & Tiittula, 2000: 153, 200). Esimerkiksi dialogipartikkeleita käyttivät kaikki juontajat.

Tarkastelun kohteena olevat kolmannen position vuorot ovat paikkoja, joissa toimittaja arvottaa kysymykseen annettua vastausta. Näissä vuoroissa toimittajat voivat puuttua haastateltavan antamiin vastauksiin, mikäli he katsovat, että vastaus ei ole täyttänyt kysy-

myksen asettamia tehtäviä. Kolmannen position vuoro voi olla muodoltaan interrogaatiivinen, tosin ei läheskään niin usein ja säännömukaisesti kuin alkuperäinen kysymys. Materiaalin perusteella juontaja voi myös toistaa jonkin osan kysymyksestä, ja yleensä tämä osa on se, johon haastateltava ei vastannut. Kolmannen position vuorossa toimittaja voi palauttaa ensimmäisen position vuoron uudelleen vastattavaksi tai siirtyä eteenpäin agendassa (Berg, 2003: 71; kysymyksen toistosta ks. esimerkki 2).

Venäjänkielisessä haastatteluoppaassa annetaan esimerkkejä selventävistä kysymyksistä, joita esitetään yleensä epäselvän tai kaksitulkintaisen vastauksen jälkeen. Jos haastatelta-

van vastaus on epäselvä, se voidaan muotoilla ja esittää uudestaan. Haastateltavaa voidaan myös pyytää antamaan esimerkkejä tai lisäinformaatiota. (Lukina, 2003: 77–78.)

Esimerkki kolmannen position vuorosta tulee ohjelmasta Vremetško, jonka juontaja Andrei Maksimov (J) haastattelee vierastaan Tatjana Sebentsovaa (S) hyvin henkilökohtaisista ja vaikeistakin aiheista. Esimerkissä juontaja toteaa ensin, että Sebentsovan isoäiti suhtautui vuoden 1917 lokakuun vallankumoukseen toiveikkaasti. Sen jälkeen hän kysyy Sebentsovalta, miten tämän suku suhtautui lokakuun vallankumouksen pääarkkitehtiin Vladimir Leniniin.

Esimerkki 1. Vremetško

- 01 J: >Vy skazali o tom tšto k revoljutsii< ona otnosilas e: s nadeždoi.
Te sanoitte siitä että vallankumoukseen hän suhtautui öö toiveikkaasti.
- 02 J: A ↑kak otnosilsja k Leninu vot vaš rod.
Entä miten suhtautui Leniniin teidän sukunne.
- 03 S: .hhh Vot vy znaete, nu konetšno vsjakie nehorošie slo↑va,
Tiedättekö toki kaikenlaisia pahoja sanoja.
- 04 po povodu ego pohoron,=po povodu ego genialnosti, .hhh
hänen hautajaisistaan ja hänen nerokkuudestaan
- 05 v:itali inogda.
kantautui joskus.
[---]
- 06 J: → [Net.=A vot vaša bābuška.] Vaša bābuška.=Vaši rodstvenniki.
Ei. Siis teidän isoäitinne. Teidän isoäitinne. Teidän sukulaistenne.

Rivillä 6 juontaja tarkentaa kysymystään kolmannen position vuorossa. Keskustelun rakentumisen kannalta haastattelijan vuoro osoittaa, että haastateltava ei ole vastannut kysymykseen odotetulla tavalla. Hän muotoilee kysymystään uudelleen ja nimeää tarkastelun kohteeksi Sebentsovan isoäidin ja muut sukulaiset. Kyseisessä haastattelussa on paljon sellaisia kolmannen position vuoroja, joissa sama kysymys esitetään uudelleen, mikä tekee

haastattelusta epäsujuvan ja välillä vaikeasti seurattavan.

Seuraava esimerkki on pituudeltaan noin puolitoista minuuttia (Sebentsovan vuoroja on lyhennetty), ja siinä esitetään neljä kertaa sama kysymys hieman muunneltuna. Esimerkissä keskitytään 1920-luvun loppupuolella teloitettuun Sebentsovan isoisään Nikolai von Meckiin, jota syytettiin rautateiden sabotoimisesta.

Esimerkki 2. Vremetško

- 01 J: Vam bylo odinnadtsat let kogda arestovali vašego dedušku.
Te olitte 11-vuotias kun teidän isoisänne pidätettiin.
- 02 S: Desjat.
Kymmenen.
- 03 J: Desjat.
Kymmenen.
- 04 J: → Vy pomnite,=kak vse [eto proizošlo,]
Muistatteko miten kaikki se tapahtui.
- 05 S: [Daže devjat.]
Jopa yhdeksän.
- 06 V desjat ego rastreljali.
Kun olin kymmenen, hänet teloitettiin.
- 07 J: → Vy pomnite,=kak vse eto proishodilo.
Muistatteko miten kaikki se tapahtui.
- 08 S: .hhh N(h)u k(h)ak pomnit.
No miten voisi muistaa.
- 09 Ja žila vse-taki s↑nimi.
Minä elin kuitenkin heidän ((isoäidin ja isoisän)) kanssaan.
- 10 I ja byla ih kak by mladšei dotškoi daže mogu prjamo skazat.
Ja olin heille kuin nuorin tytär voin suoraan sanoa.
[---]
- 11 J: → I kak proishodilo vot [°ö:°]
Ja miten tapahtui.
- 12 S: [Kak] proishodilo.
Miten tapahtui.
- 13 Nu kogda vot ego posledni raz-to arestovali,
No kun hänet viimeisen kerran pidätettiin.
- 14 To ved do samogo poslednego mo↑menta
Niin kyllähän viimeiseen mahdolliseen hetkeen asti toivottiin
- 15 (.hhh) nadejalis tšto ego dolžno otpustit.
että hänet pitäisi vapauttaa.
[---]
- 16 J: → .hhh <Vy ponimali> tšto proishodit.
Ymmärsittekö te mitä tapahtuu.
- 17 E: v desjat let.
Öö kymmenen vuoden ikäisenä.

Mielenkiintoista tässä esimerkissä on myös se, että haastateltava toistaa kahdesti osan hänelle esitetystä kysymyksestä (r. 8, 12). Tässä yhteydessä toiston tarkoitus ei ole muuttaa keskustelun suuntaa vaan pikemminkin osoit-

taa, että keskustelunaihe on vaikea. Lisäksi ensimmäisessä toistossa on kaksi sanansisäistä uloshengitystä, mikä myös kertoo asian käsittelyn vaikeudesta. (vrt. Clayman & Heritage, 2002: 275.)

Dialogipartikkelit

Käsitteellä ”dialogipartikkeli” tarkoitetaan tässä artikkelissa keskustelussa käytettäviä intersubjektivisia partikkeleita, jotka toimivat dialogin osana.² Dialogipartikkelit osallistuvat vuorovaikutuksen ohjailuun, ja niitä pidetään pienimpinä kielen keinoina, joilla voi osoittaa keskusteluun osanottajuutta. (VISK § 797.) Niiden avulla puhuja ilmaisee, miten hän suhtautuu hänelle kerrottuun asiaan ja onko hänen saamansa vastaus tyydyttävä, riittävä vai väärä (Hakulinen, 1991: 166–167) Responsseina käytetään yleensä partikkeleja, jotka ovat irronneet sanaluokista (esim. *mm*, *nii*, *joo*) (Hakulinen, 1989: 98).

Sorjonen (1999) jakaa keskeiset dialogipartikkeleita erottavat parametrit kolmeen osaan: 1. puhuja voi käyttää partikkelia vastaanottamaan edellisen vuoron uutena tai tuttuna tietona (episteesiset oletukset), 2. puhuja voi myös implikoida samanmielisyyttä tai erimielisyyttä edellisen vuoron kanssa tai vastaanottaa sen neutraalisti (affektiiviset oletukset), 3. puhuja voi myös tehdä oletuksia vuorovaikutuksen etenemisestä, ts. pyytää toista puhujaa jatkamaan toimintaa tai käsitellä toimintaa loppuun saatettuna.

Dialogipartikkeleita on nimitetty diskursiivitutkimuksessa myös minimipalautteiksi tai palautemorfemeiksi. Näitä nimityksiä on pidetty liian ylimalkkaisina, sillä ne eivät ota huomioon kyseisten partikkelien luonnetta esittäjänsä tulkinnan eksplikoiijina. (VISK § 797.) Minimipalautte-terminä näkee kuitenkin käytettävän (ks. Berg, 2003), joten tässä artikkelissa molempia käytetään rinnan. Englanninkielisessä tutkimuksessa näistä pienistä responsseista käytetään myös termiä ”continuer” (ks. esim. Schegloff, 1982: 81; Heritage, 1985: 97). Englannissa dialogipartikkeleiden asemassa tavataan yleensä ilmauksia tyyppiä

uh huh, *mm hmm*, *yeah* (Schegloff, 1982: 73). Yleensä minimipalautteita ei havaita institutionaalisessa keskustelussa (Heritage, 1985: 98–99; Nuolijärvi & Tiittula, 2000: 153, 200; Berg, 2003: 71–72). Kuten Heritage (1995: 98–99) huomauttaa, on mahdollista katsoa tuntitolkulla oikeusistuntoja ja televisiohaastatteluja törmäämättä yhteenkään *mm hm*, *oh* –partikkeliin tai arviointiin.

Venäjänkielisessä tutkimuksessa käytetään nimitystä ”passiiviset” tai ”miimiset kysymykset” (venäjäksi *passivnyje i mimitšeskiye voprosy*), joiden määrittely vastaa pitkälti dialogipartikkelin määrittelyä. Kuten Lukina (2003: 85) kirjoittaa, nämä passiiviset ja miimiset kysymykset eivät itse asiassa ole kysymyksiä vaan verbaalinen tai nonverbaalinen kehoitus kumppania jatkamaan keskustelua.

Tutkimissani venäläisissä tv-haastatteluissa juontajat käyttivät *ugu*-partikkeleja³, kun he halusivat osoittaa, että he kuuntelevat haastateltavaa tarkkaavaisesti. *Aga*-partikkelia käytettiin vähemmän, mutta sitäkin esiintyy. Esimerkki 3 on *Kak eto bylo* –ohjelmasta, jossa keskustellaan Helsingin kesäolympialaisten majoitusolosuhteista. Keskusteluun osallistuvat juontaja Oleg Šklovski (J), joukkueenjohtaja Semitsastnyi (S) ja voimistelija Valentin Muratov (M). Juontaja käyttää sekä *ugu*- että *aga*-partikkeleita ja ääntää ne hiljaa, ja se liittyy edeltävään repliikkiin tauotta tai osittain päällekkäisenä (r. 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16). Tässä tapauksessa juontaja käyttää minimipalautteita tehdäkseen oletuksia vuorovaikutuksen etenemisestä, näin hän pyytää puhujaa jatkamaan toimintaa.

³ *Ugu*-partikkelin äänteellistä ilmiä vastannee parhaiten suomen kielen dialogipartikkeleista *mhy*. Se on siis suu suljettuna tuotettu kaksiosainen ilmaus, jonka tarkoituksena on vastaanottaa edellä sanottu uutena. *Aga*-partikkelia taas vastaa suomen *aha*, joka tuotetaan suu auki. Myös *aga*-partikkelin avulla vastaanotetaan edellä sanottu uutena. (Sorjonen, 1999: 175; VISK § 797.)

² Ks. myös Paukkeri tässä teoksessa.

Esimerkki 3. Kak eto bylo

- 01 J: Konetšno.=>A tšto vetšer↑kom< sobiralis da v gostinitse,
Totta kai. Entä mitä iltaisin, kokoonnuttiin toki hotellilla.
- 02 M: Eto ↑byl dom.
Se oli talo.
- 03 S: Studentšeskije takije [blok]ovye ob[štšeži]tije,
Opiskelija- sellaisia elementtirakenteisia asuntoloita.
- 04 J: →   [°Aga.°]   [Da.]
    Aha   niin
- 05 S: [I vot,]
Ja kas
- 06 J: →   [°Aga,°]
    Aha
- 07 M: Dlja sovetskih sportsmenov,
Venäläisiä urheilijoita varten
- 08 J: → °Ugu,°
    Ugu
- 09 M: po vsem vidam sporta,=byl vydelen (.) odin dom,
kullekin urheilulajille annettiin yksi talo
- 10 J: → °Ugu,°
    Ugu
- 11 M: flagštok,
lipputanko
- 12 J: → °Ugu,°
    Ugu
- 13 M: gde podnimalsja [flag,]
johon nostettiin lippu
- 14 J: →   [°Ugu,°]
    Ugu
- 15 M: Sovetskogo Sojuza utrom, .hhh vetšerom ubiralsja,
Neuvostoliiton ((lippu)) aamuisin, iltaisin otettiin pois
- 16 J: → °Ugu,°
    Ugu

Yksi juontajista käytti myös *ab*-partikkelia, joka on yleensä emotionaalisesti värittynyt, ja se voi ilmaista todella vahvoja tunteita, jolloin juontaja suhtautuu kerrottuun asiaan nimenomaan yleisön edustajana. *Ab*-dialogi-partikkelin käyttöä voi verrata aikaisemmin mainittuun englannin kielen *ob*-partikkeliin ja sen käyttöön institutionaalisissa tilanteissa. *Ob*-partikkelia ei juurikaan käytetä radio- ja televisiohaastatteluissa tai luokkahuoneissa

tai oikeussalissa. Tämä poissaolo johtuu siitä, että *ob*-partikkelilla on kahtalainen rooli keskustelussa. Ensinnäkin se tarkoittaa, että puhuja pitää hänelle juuri sanottua asiaa uutisena ja toisaalta sitä, että tästä syystä hän arvioi uutisen totuudenmukaisuutta tai sopivuutta. Toisaalta televisiohaastatteluissa tai oikeussaleissa kysyjillä (haastattelijat ja asianajajat) on laaja tietämys haastateltavien tai todistajien mahdollisista vastauksista. Niinpä

näiden vastausten ei tulisi olla uutisia. Lisäksi ensisijaisina vastausten vastaanottajina pidetään katsojia tai valamiehiä. (Heritage, 1985: 96–101.)

Yksi mielenkiintoisimmista *ab*-dialogipartikkelin käyttökohdista on ohjelmassa *Pro eto*, jossa juontaja Jelena Hanga (J) käyttää sitä erittäin emotionaalisesti värityneenä (r. 3). Partikkelin emotionaalisuutta ja epäinsti-

tutionaalista luonnetta korostaa sen sijoittuminen haastateltavan vuoron keskellä ja sen lopussa voimakkaasti nouseva intonaatio. Keskustelua käydään Tatjanan Internet-sivuista, joilla seksuaalista vetoa invalideihin tuntevat ihmiset voivat olla yhteydessä Tatjanaan. Tatjana (T) kertoo, että hänellä on tällaisia ihailijoita noin tuhat kaikkialta maailmasta.

Esimerkki 4. *Pro eto*

- 01 J: Nu i mnogo uže (.) u vas poklonnikov podobnyh.
Ja teillä on jo monia tämänkaltaisia palvojia.
- 02 T: Da.=Okolo tysjatsi mužššin so vsego mira, [.hhh]
Kyllä. Noin tuhat miestä kaikkialta maailmasta
- 03 J: → [↑Ah:]
Ah!
- 04 T: pišut mne.
kirjoittaa minulle.

Kuten aikaisemmin huomattiin, dialogipartikkeleita tuottavat ainoastaan juontajat. Juontaja tuottaa vierusparin etujäsenen ja haastateltava jälkijäsenen. Jälkijäsenen jälkeen on taas juontajan vuoro, ja tässä tilanteessa hän voi käyttää erilaisia minimipalautteita. Partikkelin *ugu* avulla juontaja tukee keskustelua ja antaa tilaa haastateltavalle, *aha* taas voidaan määritellä siten, että haastattelija ymmärtää haastateltavan sanat. Yhtäältä toimittaja pitääytyy muodollisessa kielenkäytössä (esim. teitittelyssä, ks. Popova, 2002: 117), mutta toisaalta hän osoittaa muilla keinoin, että hän ymmärtää tilanteen ja osoittaa myötätuntoa. Minimipalautteet madaltavat muodollisuutta ja luovat intimitteettiä ja läheisyyttä.

Interventiot

Aineistosta voidaan havainnoida myös erityyppisiä interventioita, joiden avulla juontaja voi palauttaa keskustelun normaaliuomiinsa (Nuolijärvi & Tiittula, 2000: 212;

Kajanne, 2001a: 151). Yksi interventio ei aiheuta konfliktia tai keskustelua siitä, mikä on normaalia. Jos konflikti kuitenkin syntyy, se kiinnittää huomion normaaliuteen. Osallistujat neuvottelevat siitä, mitkä ovat toiminnan säännöt ja mitkä ovat osallistujien oikeudet ja velvollisuudet. (Kajanne, 2001b: 210.) Interventiot voivat olla myös merkki siitä, että toimittaja seuraa tarkkaan keskustelun kulkua ja osaa reagoida siihen. Interventioiden taitava käyttö on myös osa toimittajan ammattitaitoa. Ne voivat olla myös humoristisia tai tuttavallisia. (Nuolijärvi & Tiittula, 2000: 212.)

Kohtelias tapa tehdä interventio on aloittaa se *Prostitute*-pyynnöllä (anteeksi) tai puhutteleamalla haastateltavaa nimellä ja isännimellä (esim. Nina Apollovna; ks. tarkemmin esimerkki 5). Venäjän kielen puhe-etiketistä voi sanoa, että jos puhutellaan tuttuja mutta ei läheisiä ihmisiä, suurimmassa osassa tapauksissa on neutraalimpaa kutsua ihmistä nimellä tai nimellä ja isännimellä kuin sukunimellä, mikä eroaa eurooppalaisesta käytännöstä.

Venäjässä puhutellaan paljon ja oletetaan, että puhekumppanin nimeä toistellaan aika ajoin. Puhuttelun puuttuminen sulkee puhekumppanin kommunikaation ulkopuolelle. (Krongauz, 2004: 171–173.)

Krongauz (2004: 175) esittää mielenkiintoisen havainnon eurooppalaisten ja venäläisten välisistä puhe-etiketin eroista. Hänen mukaansa eurooppalaiselle etiketille on tyyppillistä pyrkimys puhekäyttäytymisen standardisointiin, ts. eurooppalainen etiketti tarjoaa korkeintaan muutaman neutraalin ja lähes joka tilanteeseen sopivan puhestrategian. Sen sijaan venäläiselle etiketille on tyyppillistä erilaisten keinojen suuri valikoima, mikä toisaalta johtaa siihen, että välillä on vaikea valita tuosta valikoimasta neutraalia strategiaa.

Interventioita aiheuttaa myös maallikkovaara, jolla tarkoitetaan sitä, että maallikot (yleensä haastateltavat) ilmaisevat sanallisesti, että he tietävät, miksi heidät on kutsuttu

studioon. Maallikkovaaraa voi aiheuttaa myös monisanaisuus tai ajatusten harhailu. Ylipääntään kyse on siitä, että studioon kutsuttu vieras ei tiedä, miten käyttäytyä, sillä tilanne voi olla ainutlaatuinen hänen elämässään. Jotkin arkikeskustelun tavat eivät aivan sovi televisio-ohjelmaan, sillä esimerkiksi arkikeskustelussa vuorojen pituutta ei ole määritelty etukäteen. Televisiossa juontajan täytyy joskus keskeyttää vieras, jos tämä puhuu liikaa.

Interventio voi olla niin sujuva, että keskeytetty haastateltava ei edes tajua, että hänet keskeytettiin. Yksi tyylikkäämmistä interventioista on ohjelmassa *Kak eto bylo*, jossa juontaja Oleg Šklovski (J) (r. 5) keskeyttää kiekonheittäjä Nina Ponomarjova-Romaškovan (P-R) hieman harhailevan puheenvuoron, jossa tämä kertoo 1950-luvulla saamastaan ansioituneen urheilumestarin arvonimestä. Katsojat (K) taputtavat.

Esimerkki 5. *Kak eto bylo*

- 01 P-R: .hhh I vdrug mne ego dali.
Ja yhtäkkiä minulle se annettiin.
- 02 I ja dumaju za tšto. .hhh Za tšto vot.=Nu za tšto.
Ja minä mietin miksi. Miksi näin. Miksi näin.
- 03 Nu podumaeš vygrala Olimpijskie igry.
Mitä sitten että olin voittanut olympialaisissa.
- 04 A tšto eto takoje. (.) Ja-to eštšo i ne znaju.
Mutta miksi sellainen. Minähän en vielä tiennyt.
[---]
- 05 J: → [Nina Apollovna.=Prostitute tšto] perebivaju vas.=Ja potrjasen.
Nina Apollovna. Anteeksi että keskeytän teidät. Olen järkyttynyt.
- 06 Vy znaete ja bolše hotel tštoby vas prosto (---)
Tiedättekö minä haluaisin yksinkertaisesti
- 07 poaplodirovat za [PREKRASNYI SOVERŠENNO TŠELOVEK,]
taputtaa kerrassaan mahtavalle ihmiselle
- 08 K: [((taputtavat)) ((taputtavat))]
- 09 P-R: °Spa [sibo.°]
Kiitos
- 10 J: [I] [OTŠARAVATELNAJA ŽENŠTŠINA.]=
Ja hurmaava nainen.
- 11 K: [((taputtavat))]
- 12 P-R: =Spasibo.
Kiitos.

Juontajan tuottaman intervention ja katsojien taputusten jälkeen ohjelma jatkuu seuraavan vierailijan esittelyllä. Juontajan tuottaman interventio osuu siis kohtaan, jossa ollaan siirtymässä ohjelman käsikirjoituksessa seuraavaksi käsiteltävään asiaan. Siirtyminen on sujuva, eikä siitä aiheudu katkosta keskusteluun.

YHTEENVETO

Tutkimuksen aineistona käytetyissä kolmessa televisiokeskustelussa oli monia mielenkiintoisia piirteitä. Kun saatuja tuloksia verrataan esimerkiksi Suomessa ja muualla länsimaissa tehtyyn televisioinstitutionaalisuustutkimukseen, huomataan että venäläisten tv-toimittajien käytöksessä on sekä samoja piirteitä että eroavaisuuksia. Yhtäläisyyksistä voidaan mainita kolmannen position vuorot, joissa venäläiset tv-toimittajat palauttivat ensimmäisen position kysymyksiä uudelleen vastattaviksi, mikäli he kokivat, ettei alkupe räiseen kysymykseen vastattu riittävän hyvin. He myös keskeyttivät vieraansa tarpeen vaatiessa ja palauttivat näin keskustelun normaaliuomiinsa.

Eroavaisuuksista esimerkiksi käyvät dialogipartikkelit ja niiden runsaus. Normaalisti institutionaalisissa tilanteissa dialogipartikkeleiden käyttö on vähäistä. Kuten huomattiin, televisiokeskusteluissa dialogipartikkeleita tuottavat ainoastaan juontajat. Juontaja tuottaa vierusparin etujäsenen ja haastateltava jälkijäsenen. Jälkijäsenen jälkeen on taas juontajan vuoro, ja tässä tilanteessa hän voi antaa palautetta saamastaan vastauksesta. Partikkelin ”ugu” avulla juontaja tukee keskustelua ja antaa tilaa haastateltavalle, ”aha” taas voidaan määritellä siten, että haastattelija ymmärtää haastateltavan sanat. Dialogipartikkelit maldaltavat muodollisuutta ja luovat intimiteettiä ja läheisyyttä. Toimittajan persoonalla on vaikutusta siihen, minkälaisia viestintäkeinoja

hän valitsee. Juontajilla on monia mahdollisuuksia vetää ohjelmaa ja muotoilla omaa rooliaan.

LÄHTEET

- Berg, M. (2003). *Syytöksiä ja epäilyjä: Toimittajan ja poliitikon vuorovaikutuksesta televisiokeskustelussa*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Bolden, G. (2008). Reopening Russian Conversations: The Discourse Particle –to and the Negotiation of Interpersonal Accountability in Closings. *Human Communication Research* 34, s. 99–136.
- Bourdieu, P. (1999). *Televisiosta*. Helsinki: Otava. (P. Bourdieu. Sur la télévision. Liber-Raisons d’agir, 1996.)
- Clayman, S.E. (1992). Footing in the achievement of neutrality: The case of news-interview discourse. Teoksessa P. Drew & J. Heritage (toim.) *Talk at work. Interaction in institutional settings*, (s. 163–198). Cambridge: Cambridge University Press.
- Clayman, S. & Heritage, J. (2002). *The News Interview. Journalists and Public Figures on the Air*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Drew, P. & Heritage, J. (1992). Analyzing talk at work: an introduction. Teoksessa P. Drew & J. Heritage (toim.), *Talk at work. Interaction in institutional settings*, (s. 3–65). Cambridge: Cambridge University Press.
- Haddington, P. (2007). Positioning and alignment as activities of stance taking in news interviews. Teoksessa R. Englebretson, (toim.), *Stancetaking in Discourse: Subjectivity, Evaluation, Interaction*, (s. 283–317). Amsterdam: Benjamins.
- Hakulinen, A. (1989). Palauteilmauksista. Teoksessa A. Hakulinen (toim.), *Kieli 4. Suomalaisen keskustelun keinoja I*, (s. 98–114). Helsinki: Helsingin yliopisto. Suomen kielen laitos.
- Hakulinen, A. (1991). Erään haastattelun anatomia. Teoksessa T. Lehtinen & S. Shore (toim.), *Kieli 6. Kieli, valta ja eriarvoisuus*, (s. 166–188). Helsinki: Helsingin yliopisto. Suomen kielen laitos.

- Hakulinen, A. (1996). Keskustelunalyysin profiilista ja tilasta. Teoksessa A. Hakulinen (toim.), *Kieli 10. Suomalaisen keskustelun keinot II*, (s. 9–22). Helsinki: Helsingin yliopisto. Suomen kielen laitos.
- Hakulinen, A. (1997a). Johdanto. Teoksessa L. Tainio (toim.), *Keskustelunalyysin perusteet*, (s. 13–17). Tampere: Vastapaino.
- Hakulinen, A. (1997b). Vuorottelujäsennys. Teoksessa L. Tainio (toim.), *Keskustelunalyysin perusteet*, (s. 32–55). Tampere: Vastapaino.
- Heritage, J. (1985). Analyzing news interviews: aspects of the production of talk for an over-hearing audience. Teoksessa T. van Dijk (toim.), *Handbook of discourse analysis Vol. 3*, (s. 95–117). London: Academic Press.
- Heritage, J. (1996). *Harold Garfinkel ja etnometodologia*. Helsinki: Gaudeamus.
- (J. Heritage. Garfinkel and ethnomethodology. Cambridge: Polity Press, 1984.)
- Kajanne, M. (2001a). Maallikot televisiokeskustelun osallistujina. Teoksessa J. Ruusuvuori, L. Raevaara & M. Haakana (toim.), *Institutionaalinen vuorovaikutus: Keskustelunalyyttisiä tutkimuksia*, (s. 138–158). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kajanne, M. (2001b). *Kansalaiset kysyjinä. Yleisön kysyminen osana vuorovaikutusta television EU-keskusteluissa*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Krivenko, B.V. (1995). Tak govorjat na televidenii. *Russkaja retš 1995*, 1, 65–72.
- Krongauz, M.A. (2004). Russki retševoi etiket na rubeže vekov. *Russian Linguistics* 28, 163–187.
- Lapteva, O.A. (1990). *Živaja russkaja retš s telekrana: Razgovornyi plast televizionnoi retši v normativnom aspekte*. Moscow: URSS.
- Lukina, M. (2003). *Tehnologija interjuu*. Moscow: Aspekt Press.
- Makarov, M.L. (2003). *Osnovy teorii diskursa*. Moscow: ITDGG Gnozis.
- Nuolijärvi, P. & Tiittula, L. (2000). *Televisiokeskustelun näytämöllä. Televisioinstitutionaalisuus suomalaisessa ja saksalaisessa televisiokulttuurissa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Paukkeri, P. (2006). *Retsipient v russkom razgovore: o raspredelenii funktsi meždu otvetami da, nu i tak*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Slavistiikan ja baltologian laitos.
- (<http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/hum/slavi/vk/paukkeri/recipien.pdf>).
- Peräkylä, A. (1997). Institutionaalinen keskustelu. Teoksessa L. Tainio (toim.), *Keskustelunalyysin perusteet*, (s. 177–203). Tampere: Vastapaino.
- Pikkarainen M. (2008). *Institutsionalnyje roli utšastnikov obštšeniija na rossijskom televidenii*. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Slavistiikan ja baltologian laitos.
- Popova, T.I. (2002). *Teleintervju v kommunikativno-pragmatičeskom aspekte*. Saint Petersburg: Filologičeski fakulter SPGGU.
- Protasova, Je. Ju. (2004). Peredatša ”Slaboje zveno” na rossijskom i finljandskom televidenii. Teoksessa I.A. Šaranov (toim.), *Agressija v retši: Sbornik nauč. statei*, (s. 255–269). Moscow: RGGU.
- Raevaara, L. (1997). Vierusparit – esimerkkinä kysymys ja vastaus. Teoksessa L. Tainio (toim.), *Keskustelunalyysin perusteet*, (s. 75–92). Tampere: Vastapaino.
- Raevaara, L., Ruusuvuori, J. & Haakana, M. (2001). Institutionaalinen vuorovaikutus ja sen tutkiminen. Teoksessa J. Ruusuvuori, L. Raevaara & M. Haakana (toim.), *Institutionaalinen vuorovaikutus: Keskustelunalyyttisiä tutkimuksia*, (s. 11–38). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Rinne, H. (2006). *O funktsijah zapolnitelei pauz. Klassifikatsija funktsi po dannym predyduštših issledovani i izuštšenie funktsi pri organizatsii ispravlenija i smeny roli v besedah na rossijskom televidenii*. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto. Slavistiikan ja baltologian laitos.
- Sacks, H., Schegloff, E.A. & Jefferson, G. (1974). A simplest systematics for the organization of turn-taking in conversation. *Language*, 50, 4, 696–735.
- Schegloff, E.A. (1982). Discourse as an interactional achievement: Some uses of ‘uh huh’ and other things that come between sentences. Teoksessa D. Tannen (toim.) *Analyzing discourse. Text and Talk*, (s. 71–93). Washington D.C.: Georgetown University Press.

- Schegloff, E.A. & Sacks, H. (1973). Opening up closings. *Semiotica*, 8, 4, 289–327.
- Seppänen, E.-L. (1997). Vuorovaikutus paperilla. Teoksessa L. Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet*, (s. 18–31). Tampere: Vastapaino.
- Sorjonen, M. (1999). Dialogipartikkelien tehtävistä. *Virtittäjä*, 103, 170–194.
- Tainio, L. (1997). Preferenssijäsennys. Teoksessa L. Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet*, (s. 93–110). Tampere: Vastapaino.

VISK = Auli Hakulinen, Maria Vilkuna, Riitta Korhonen, Vesa Koivisto, Tarja Riitta Heinonen ja Irja Alho 2004: Iso suomen kielioppi. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Verkkoersio, viitattu 1.2.2010. Saatavissa: <http://scripta.kotus.fi/visk>. URN:ISBN:978-952-5446-35-7.

LITTEROINTIMERKIT

- . laskeva tai tasainen sävelkulku
- , nouseva sävelkulku
- ↓ seuraava sana lausuttu ympäristöä matalammalta
- ↑ ja korkeammalta
- ällä äänteen tai tavun painotus sanan sisällä
- : äänteen venytys

- >joo< nopeutettu jakso
- <joo> hidastettu jakso
- °joo° ympäristöä vaimeampaa puhetta
- JOO kovaäänistä puhetta

- .hhh sisäänhengitys
- n(h)u uloshengitys sanan sisällä

- [päällekkäispuhunnan alku
-] ja loppu
- = kaksi puhunnosta liittyy toisiinsa tauotta
- (.) mikrotauko (alle 0.2. sek.)
- (0.7) tauko ja sen pituus

- (- -) jakso, josta ei ole saatu selvää
- (( )) litteroijan kommentteja
- [---] esimerkkiä lyhennetty
- osoittaa riviä, jolla tarkkailtava ilmiö on

ON THE THIRD POSITION TURNS OF A RUSSIAN TV JOURNALIST: RESPONSE PARTICLES AND INTERVENTIONS

Merja Pikkarainen, Department of Modern Languages, University of Helsinki

This paper examines the devices used by TV journalists in constructing their institutional role on Russian television. Attention is paid to those verbal features by which TV journalists show how they treat the turns of a participant in the discussion. Third position turns are the main focus of attention. Russian TV journalists make extensive use of response particles, which are normally absent in institutional settings. They can also repeat a question either in the same form or slightly altered, and they often interrupt the turn of the interviewee if it is too long from their point of view. The theoretical and methodological approach to the subject is conversation analysis, which emphasizes the structured nature of conversation. All details can be important, and nothing can be left out of the analysis as irrelevant or haphazard. In conversation analysis, the term “institutional conversation” refers to speech through which participants pursue special institutional goals.

Keywords: Conversation analysis, institutional conversation, television, Russian language.